

VARHAISKASVATUKSEN EETOKSET DOKUMENTTIAINEISTOJEN JA TAIDEKASVATUS- PORTFOLIOIDEN VALOSSA

Sosiaalipedagogiikan
päivät 2016

Seija Mäenpää, Metropolia amk; Kati Rintakorpi, Helsingin yo, OKL
Tiina Pusa, Aalto yo, ARTS; Sinikka Rusanen, Helsingin yo, OKL

Tutkimuksen lähtökohtia

- Neljän tutkijan teoreettiset ja käytännölliset näkökulmat varhaiskasvatukseen
- Yhteinen pohdinta katsontakannoista, eetoksista, jotka ohjaavat varhaiskasvattajien toimintaa lasten kanssa
- Kysyimme: Minkälainen kulttuurinen tila lapselle muotoutuu, kun sitä tarkastellaan kasvatuksessa vallitsevien eetosten kautta?

Eetokset

Yhteisöllinen eetos	Normittava eetos	Yksilöllinen eetos
- sosiaalipedagogiikka	- universaalisti	- henkilökohtainen
- kokonaisvaltaisuus	samankaltaisesti	eheytyminen
- prosessimaisuus	kehittyvät lapset	- voimaantuminen
- VASU ja EOPS	- "normaali" ja	- lapsikeskeisyys
- pohjoismainen	"epänormaali"	
OPSperinne	kehitys / perhe /	
- lapsilähtöisyys	oppiminen	
	- päätetavoitteet	
	- anglosaksinen	
	OPSperinne	
	- aikuiskeskeisyys	

Tutkimusaineistot ja analyysi

- Yhden lapsen kasvunkansiot: haastattelut
 - ▣ analyysimenetelmänä teoreettisesti informoitu lähiluku (Pöysä 2015)
- Lapsiryhmän Viuhkaprojekti: videot, haastattelut, valokuvat
- 10 päiväkodin Taikava-raportit (76 kuukausiraporttia)
 - ▣ analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa määrällisiä osia (Tuomi & Sarajärvi 2009)

Esimerkki kasvunkansio- haastatteluaineiston käsittelystä

- Lapsen, esikouluopettajan ja äidin haastattelut lapsen esiopetuksen kasvunkansion äärellä
 - ▣ Mitä haastateltavat kertovat kansioon otetuista dokumenteista? Mitä sinne otetaan, mitä ei? Kenen valintoja?
 - ▣ Minkälaisen näkymän lapsen varhaiskasvatukseen kansion kirvoittama puhe tarjoaa?

Yksilöllinen eetos

Kasvattajan kirjaama kommentti kuvan takana:
Aiheena lumiukko. L piirsi mörkön.

Normittava eetos a)

L: Tää on ku on ne punaset pikkujutut. L: Tykkään.
 H: Oisko pihlajanmarjat? H: Et ne on susta mieluisia.
 L: Niin, niitä. L: Mutta sitte kun tänne tulee niitä
 H: Sit te ootte tehneet tällai patteja, niin niistä mä en tykkää. Mä
 silkkipaperilla. Tykkäät sä tämmösistä välillä tykkään ku niitä puhkasee.
 liimaamishommista?

Normittava eetos b)

H: Ja sitten te teitteks te tavaallaan niinku siitä pellestä kopion? Että teitte mallin mukaan?
 L: Mmm.
 H: Mm-h. Keksit sä ite vai oliko sillä tommonen sateenkaarihattu?
 L: Oli sateenkaarihattu.
 H: Sit ku tässä on toisella puolella musta ni halusit sä tehdä ensin mustan siitä vai?
 L: Mä halusin ekan tehdä mustan, mut sitä ei otettukaan sitte...
 H: Ai ope ei tykänny?
 L: Nii.
 H: Ai jaa. Et sit sun piti sellanen saman näkönen ku se oli siellä kuvassa?
 L: Ni.

Yhteisöllinen eetos

L: Sitten siellä on oma piirros.
 H: Oma piirros. Kerros mulle vähän tästä. Muistatsä tästä jotain.
 L: Muistan ku meill oli se eskari ni sitten me keksittiin mun luokkalaisen X kanssa kuka on vielä siellä koululla ja on mun kaa kakkosellakin ni sitten me leikittiin sellasta leikkiä, että että oli pupu, keppi (?) ja X oli sen hoitaja.
 H: Okei. Eli onks tää siitä leikistä tehty kuva?
 L: Leikistä.

Viuhka-aineisto

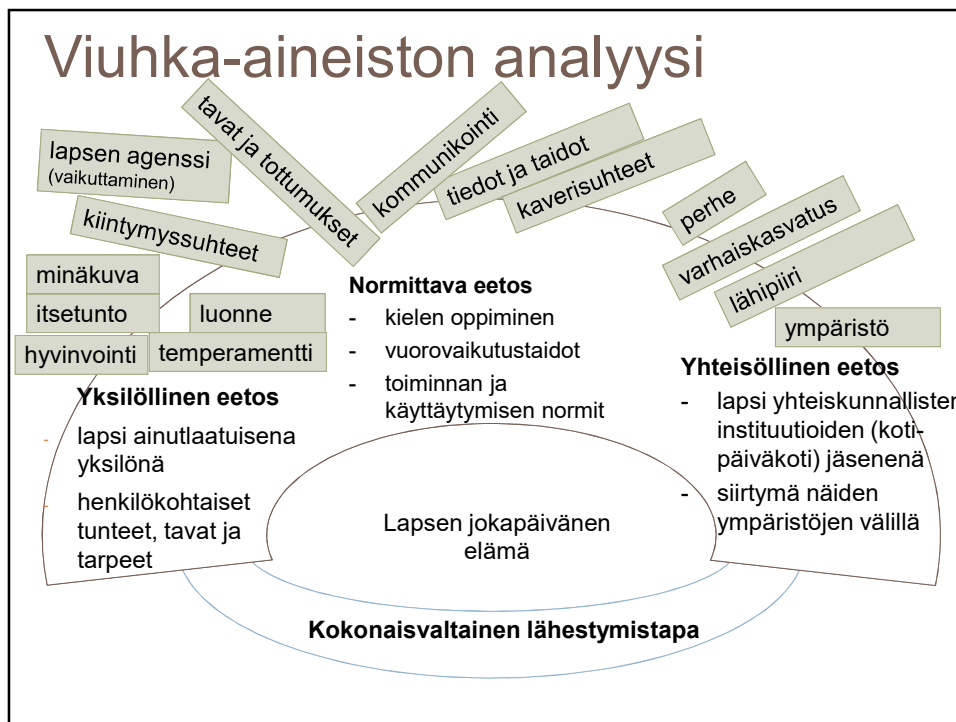
Viuhka toimi välittävänä artefaktina kodin ja päiväkodin maailmojen välillä

Kotilehdykkä: "Sanoja, joita Leo jo tapailee"

Päiväkotilehdykkä: "Koko päivän metsäretki". Mistä löydetään Helmi-pöllölle pesäoksa?

Taikava-aineisto

- Taikava-kehittämishankkeessa kokeiltiin uutta rakenteellista toimintamallia, jossa kasvun ja oppimisen tukitehtäviin palkattiin ryhmäavustajan sijaan taidepedagogi kymmenessä päiväkodissa kahden toimintavuoden ajaksi
- Taidepedagogien tehtävänä oli kehittää uusia toimintakäytäntöjä, joiden avulla oli mahdollista vahvistaa kasvun ja oppimisen tukea tarvitsevien lasten mahdollisuuksia toimia lapsiryhmien tasavertaisina jäseninä

Taikava ja toiminnalliset menetelmät

- Taidepedagogit kehittivät erityisesti lasten ryhmäkohtaiseen tukemiseen soveltuvia toiminnallisia menetelmiä. Kehittelyssä tuli hyvin näkyviin yksilöllisen, normittavan ja yhteisöllisen eetoksen risteytyminen, ja se että ei ole mahdollista eikä edes mielekästä tarkastella niitä vain erillisinä ilmiöinä.

LUMIUKKOPROJEKTI

Monipuoliset taiteidenväliset ilmaisutavat:
maalaus, valokuvaus, tarinankerronta

Lumiukkojen
viimeinen retki

Pitkäaikainen projekti oli lapsille mieluisa, he ehdottivat, että lumiukon kanssa tehdään viimeinen retki vielä kesäkuussa.

Taikavan taikaa

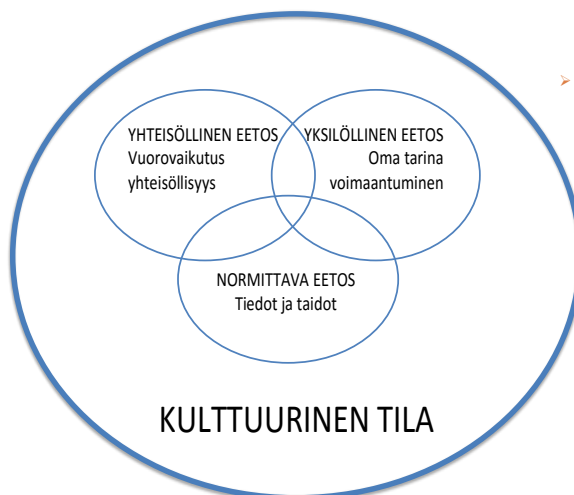
Yksilöllisen, normittavan ja yhteisöllisen eetoksen risteytyminen

- ▣ Tukitoimien kohdistamisen pohtiminen kunkin lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti tiimikeskustelujen avulla, ja huomio yksittäisten lasten aloitteisiin ja tarpeisiin, mutta vain erityistapauksissa mahdollisuus yksilöllisen resurssin käyttöön lasten tukemisessa.
- ▣ Itsetuntoa tukeva ennaltaehkäisevä toiminta fyysisissä ja motorisissa ongelmissa.
- ▣ Tehostettua tukea tarvitsevien lasten oppimisen tukeminen: pitkäjänteisyys, keskittyminen, luovuttamisesta kohti sitoutumista
- ▣ **PÄÄHUOMIO:** toiminnalliset menetelmät ryhmäkohtaisena tukimuotona
- ▣ lasten rohkaisu ilmaisemaan tunteita ja tuomaan näkemyksiä esille sosiaalisemotionaalisissa vaikeuksissa
- ▣ vuorovaikutuksen rikastaminen hahmottamisessa ja kommunikoinnissa.
- ▣ sosiaalisesti arat ja syrjäänvetäytyvät: sosiaalinen liittyminen, voimautuminen
- ▣ osallistumisen tukeminen: aloitteiden, näkemysten kuuntelu.

Kokoavat tulokset

- Lapsen aineistossa korostui normittava eetos
- Viuhka- ja Taikava-aineistoissa kolmen eetoksen esille tuleminen oli jokseenkin tasapainossa, mutta ristiriitaisuuksiakin ilmeni
- Kaiken kaikkiaan aineiston analyysin myötä kiinnostavimmaksi nousi eri eetosten ristiveto.
- Kriittisen pedagogiikan valossa kysymys siitä, kenellä on valta, muodostui merkitykselliseksi
 - ▣ Yksilöllinen eetos: hedonismi
 - ▣ Normittava eetos: autoritäärisyys
 - ▣ Yhteisöllinen eetos: demokratia

Kulttuurinen tila

- Ihannetilanne: yhteisöllisen, normittavan ja yhteisöllisen eetoksen tasapaino
- LAPSEN KULTTUURINEN TILA
 - vallan tasainen jakautuminen
- VAIKUTTAMASSA
 - lapsen lähiympäristö, vanhemmat
 - varhaiskasvattajien näkemykset lapsuudesta, oppimisesta, taiteesta
 - lapsen muu kulttuurinen ympäristö, vertaisryhmät, harrastukset

Havainnot ja pohdintoja

- Ristiriitaisuus opetussuunnitelmien ja arjen välillä?
 - yhteisöllisen ja normittavan eetoksen kisailu
 - malliaskartelut, aikuisjohtoinen työskentely
 - saako lapsen ääni kuulua ja onko sillä mitään merkitystä arjessa?
 - näennäinen dokumentointi
- Dokumenttiaineistojen epäsystemaattinen hyödyntäminen varhaiskasvatuksen arjessa?
 - esim. kasvunkansiot osallistavana välineenä
 - kasvattajan ammatillisen kehittymisen työvälineinä
 - lapsen kulttuurisen tilan raivaamisen välineenä